

Konrad Pawłowski

Kolejny wzrost napięcia w stosunkach między Serbią i Kosowem wokół północnego Kosowa: porozumienie w kwestii tablic rejestracyjnych (cz. 3)

Narastająca groźba eskalacji kryzysu wokół tablic rejestracyjnych w północnym Kosowie doprowadziła do intensyfikacji wysiłków dyplomatycznych UE i USA na rzecz szybkiej deeskalacji napięcia między Serbią i Kosowem. Jakkolwiek stronom udało się ostatecznie doprowadzić do wypracowania porozumienia w sprawie rejestracji, Serbowie nadal nie powrócili do instytucji kosowskich w północnym Kosowie.

Kryzysowa dyplomacja: spotkanie Vučić – Kurti. 21 listopada 2022 r. w Brukseli doszło do negocjacji między prezydentem Serbii Aleksandrem Vučićem, premierem Kosowa Albinem Kurtim i przedstawicielami UE – Josepem Borrellem, wysokim przedstawicielem Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, oraz Mirosławem Lajćakiem, specjalnym przedstawicielem UE ds. dialogu między Belgradem i Prisztiną¹. Stosownie do zapowiedzi ze strony UE nadzwyczajne spotkanie na najwyższym szczeblu politycznym miało doprowadzić do deeskalacji obecnego kryzysu wokół północnego Kosowa i było skoncentrowane na wypracowaniu kompromisowego rozwiązania w kwestii spornych tablic rejestracyjnych oraz powrotu Serbów do podległych władzom w Prisztinie instytucji w północnym Kosowie (zob. „Komentarze IEŚ”, nr 722)².

Mimo 8-godzinnych negocjacji nie wypracowano jednak kompromisowego rozwiązania. Brak porozumienia doprowadził natomiast do otwartych polemik. Borrell stwierdził bowiem, że w przeciwieństwie do strony kosowskiej strona serbska była gotowa do akceptacji unijnej propozycji w kwestii tablic rejestracyjnych („[...] przedłożyliśmy stronom propozycję, mogącą doprowadzić do deeskalacji obecnego kryzysu, którą prezydent Vučić dzisiaj zaakceptował, zaś premier Kurti niestety tego nie zrobił”)³. Borrell wyraził również oczekiwanie, że mimo braku porozumienia strony zastosują się do założeń tej propozycji: władze Kosowa wstrzymają zatem dalsze działania związane z wymianą tablic rejestracyjnych w północnym Kosowie, a władze Serbii przestaną wydawać rejestracje odnoszące się do terytorium Kosowa⁴.

W odpowiedzi premier Kurti stwierdził, że wysoki przedstawiciel UE – wbrew oczekiwaniom władz Kosowa – skoncentrował dyskusję na kwestii tablic rejestracyjnych i nie był zainteresowany negocjacjami na temat przedłożonego we wrześniu 2022 r. francusko-niemieckiego planu porozumienia o pełnej normalizacji relacji między Kosowem i Serbią. Prezydent Vučić wskazywał z kolei, że strona kosowska odrzucała kolejne propozycje

¹ O atmosferze spotkania świadczy fakt, że Kurti i Vučić odbyli najpierw osobne rozmowy z Borrellem i Lajćakiem. Następnie miało miejsce spotkanie trójstronne.

² European Union External Action, *Media advisory – Belgrade-Pristina Dialogue Meeting High Representative Borrell will host meeting with President Vučić and Prime Minister Kurti on Monday*, 20.11.2022.

³ European Council, Council of the European Union, *EU HR Borrell chairs the Belgrade-Pristina dialogue – November 2022*, 21.11.2022.

⁴ Podobna, dyplomatyczna w formie krytyka stanowiska władz Kosowa została zawarta w oświadczeniu Departamentu Stanu USA, gdzie stwierdzono m.in.: „Wzywamy premiera Kurtiego do współpracy z wysokim przedstawicielem UE Borrellem i specjalnym przedstawicielem UE Lajćakiem w celu wypracowania kompromisowego rozwiązania. Zarówno premier Kurti, jak i prezydent Vučić będą musieli zgodzić się na ustępstwa, aby zagwarantować, że dorobek kilku dekad ciężko wywalczonego pokoju w i tak już niestabilnym regionie nie zostanie zagrożony. Przyłączamy się do stanowiska UE, wzywając władze Kosowa do natychmiastowego zawieszenia wszelkich planowanych działań, które mogłyby doprowadzić do eskalacji napięcia, co dotyczy również nakładania mandatów drogowych”. Zob.: U.S. Department of State, *The United States Urges Kosovo and Serbia to Take Immediate Steps to De-Escalate Tensions, Press Statement*, 21.11.2022.

uregulowania sporu w kwestii tablic rejestracyjnych i nie była skłonna do wypracowania w tej sprawie jakiegokolwiek porozumienia.

Do eskalacji kryzysu jednak nie doszło, ponieważ władze Kosowa zdecydowały 20 listopada, że planowane na następny dzień rozpoczęcie wręczania mandatów karnych osobom poruszającym się pojazdami z tablicami SRB (z kosowskimi wyróżnikami) zostanie przesunięte na 22 listopada. Wieczorem 21 listopada premier Kurti zgodził się na przedłużenie tego terminu o kolejne 48 godzin. O zmianę tę poprosił ambasador USA w Kosowie Jeff Hovenier, który argumentował, że wydłużenie terminu pozwoli na kontynuację wysiłków dyplomatycznych UE i USA na rzecz wypracowania kompromisu w kwestii tablic rejestracyjnych. Do kontynuacji dialogu wezwał również ambasador USA w Serbii Christopher Hill, który jednocześnie wyraził opinię o konstruktywnym stanowisku negocjacyjnym władz Serbii.

W stronę (częściowej) deeskalacji. 23 listopada 2022 r. w Brukseli miały miejsce ponowne rozmowy, w których uczestniczyli Petar Petković i Besnik Bislimi, główni negocjatorzy ze strony Serbii i Kosowa. Obradom przewodniczył specjalny przedstawiciel UE M. Lajčák. Rozmowy te doprowadziły do wypracowania porozumienia. Przewiduje ono, że Serbia przestaje wydawać tablice rejestracyjne SRB, odnoszące się do terytorium Kosowa, a władze w Prisztinie zaprzestają implementacji dalszych działań w odniesieniu do takich rejestracji w północnym Kosowie (zob. [„Komentarze IEŚ”, nr 722](#))⁵.

Rozwiązanie to oznacza, że od 24 listopada funkcjonariusze Kosovo Police stacjonujący na przejściach granicznych w północnym Kosowie nie wręczają już kierowcom z tablicami SRB (z kosowskimi wyróżnikami) informacji o konieczności przerejestrowania pojazdów. Nie rozpoczęto także zapowiadanego wręczania mandatów posiadaczom takich rejestracji w północnym Kosowie. Oznacza to wreszcie, że tablice SRB (odnoszące się do miejscowości w Kosowie) pozostaną w użyciu na obszarze czterech gmin północnego Kosowa przynajmniej przez okres najbliższych kilkunastu miesięcy.

Sprzeczne interpretacje. Zawarte porozumienie zostało uznane za sukces negocjacyjny przez obie strony. Od razu pojawiły się również odmienne interpretacje. Strona serbska wskazuje zatem, że władze zgodziły się wyłącznie na zaprzestanie wydawania nowych tablic SRB (z nazwami miast w Kosowie), w dalszym ciągu możliwe jest jednak używanie już wydanych rejestracji oraz przedłużanie ich ważności. Tego rodzaju interpretacja sprowadza się do stwierdzenia, że w praktyce nic się nie zmienia („tablice zostają”), a właściciele pojazdów z takimi rejestracjami nie spotykają się z karami finansowymi ze strony władz w Prisztinie. Środowiska opozycyjne w Serbii wskazują z kolei, że zawarte porozumienie oznacza zgodę Belgradu na wycofanie tych rejestracji w ciągu kolejnego roku. Władze Serbii opinie te dementują⁶.

Decydenci w Belgradzie akcentują również słowa J. Borella, który w oficjalnym oświadczeniu o zawarciu porozumienia dyplomatycznie podkreślił konieczność wypełnienia zawartych wcześniej porozumień („Strony rozumieją, że wszystkie wcześniejsze porozumienia zawarte w ramach dialogu muszą zostać wdrożone”)⁷. Dla Serbii oznacza to przede wszystkim konieczność utworzenia stowarzyszenia gmin serbskich (*Zajednica srpskih opština*, ZSO), czemu od lat sprzeciwiają się politycy w Prisztinie (zob. [„Komentarze IEŚ”, nr 404](#) i [„Komentarze IEŚ”, nr 409](#)).

Władze Kosowa stoją na stanowisku, że stosownie do warunków porozumienia Serbia zobowiązana jest do zaprzestania wydawania nowych i przedłużania ważności używanych obecnie tablic SRB, odnoszących się do miejscowości na terytorium Kosowa. Premier Kurti i wicepremier Bislimi podkreślają również, że w przeciwieństwie do projektu porozumienia z 21 listopada, porozumienie zaakceptowane 24 listopada zawiera formalne odniesienie do francusko-niemieckiego (*vel* unijnego i popieranego przez USA) planu porozumienia

⁵ European Union External Action, *Kosovo/Serbia: Statement by High Representative Josep Borrell on the EU-facilitated Dialogue*, 23.11.2022.

⁶ W Serbii istnieje obowiązek corocznego odnowienia rejestracji. W praktyce oznacza to otrzymanie nowej nalepki na szybę pojazdu, sama tablica rejestracyjna pozostaje jednak niezmienną.

⁷ European Union External Action, *Kosovo/Serbia...*

o pełnej normalizacji, wpisuje dalszy dialog z Serbią w ramy tego projektu oraz otwiera drogę do negocjacji finalnego porozumienia między Kosowem i Serbią, opartego na propozycji przedłożonej przez Francję i Niemcy.

Wnioski. Do zawarcia porozumienia w kwestii tablic rejestracyjnych doprowadziła ofensywa dyplomatyczna UE i USA, obawiających się, że przedłużające się napięcie wokół północnego Kosowa grozi faktyczną eskalacją konfliktu. Po raz kolejny okazało się również, że presja dyplomatyczna ze strony Waszyngtonu stanowi – jak stwierdził M. Lajčák – „nieocenione wsparcie” dla wysiłków mediacyjnych UE.

Jakkolwiek zawarte porozumienie przyczynia się do częściowej deeskalacji napięcia, pozostaje równocześnie mało transparentne i budzi niejasności interpretacyjne, które będą zapewne prowadzić do dalszych sporów w kwestii rejestracji pojazdów używanych na terenie czterech gmin północnego Kosowa (zob. [„Komentarze IEŚ”, nr 673](#))⁸.

Do kolejnego wzrostu napięcia może szybko doprowadzić formalna próżnia instytucjonalna, powstała po opuszczeniu przez Serbów instytucji kosowskich w północnym Kosowie⁹. Władze Kosowa odpowiedziały na tę sytuację ogłoszeniem nadzwyczajnych wyborów samorządowych, zaplanowanych na 18 grudnia 2022 r. (zob. [„Komentarze IEŚ”, nr 727](#)). Prezydent Vučić podkreśla również, że Serbowie powrócą do instytucji kosowskich w północnym Kosowie dopiero po utworzeniu ZSO, którego powstaniu sprzeciwia się premier Kurti¹⁰.

⁸ Zawarte porozumienie nie wyklucza np. możliwości wydawania Serbom z północnego Kosowa tablic SRB, odnoszących się do miast w Serbii (np. Belgradu czy *Kragujevca*). Zob.: *Janjić: Vučić se odrekao KM tablica, Kurti traži garancije EU i SAD*, NI, 22.11.2022.

⁹ A. Lazarević, *Srbe na severu Kosova uskoro čeka nova velika kriza: Evo o čemu je reč*, Nova.rs, 26.11.2022.

¹⁰ Do utworzenia ZSO wzywają władze Kosowa również UE i USA.